

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ "ОТЕЦ ПАИСИЙ" гр.ВИДИН

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

1. Въведение

Преждевременното напускане на училище в България е свързано с комплексни причини, които са основно от социално-икономически характер. В периода на началното образование непосещаването на училище или напускането му в голяма степен са свързани със семейни и общностни причини. Заедно с тези фактори сериозно влияние оказват и слабите резултати в училище в следствие на недоброто владение на официалния език и програмите за обучение, които са остарели и не отчитат в достатъчна степен възможностите на учениците да се справят с учебния материал. Последното важи не само за ромската и турската общности, но и за децата в семейства с по-нисък социален статус и по-ниска степен на образование.

2. Нормативни и стратегически документи

Конституцията на Р България определя правото на всеки български гражданин на образование, гарантира задължителното обучение до 16-годишна възраст и безплатното основно и средно образование в общинските и държавните училища. Националната стратегия за „Учене през целия живот“ (2014-2020 г.) поставя като свои приоритети:

- формирането на нов образователен подход и иновации в образованието и обучението;
- повишаване на качеството на образованието и обучението;
- осигуряването на образователна среда за равнопоставен достъп до учене през целия живот, за активно социално включване и активно гражданско участие;
- стимулиране на образование и обучение, съобразено с потребностите на икономиката и промените на пазара на труда.

Националната стратегия за младежта (2010-2020 г.), която предвижда мерки за индивидуалното подпомагане на младежи при избора на професия и професионално развитие, както и валидиране на резултатите - признатите на европейско ниво инструменти за самооценка на знания и умения Youthpass и Europass и „доброволческа книжка“.

3. Основни причини за преждевременното напускане на училище

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

A: Икономически причини

Безработицата, ниските доходи, пониженият жизнен стандарт и бедността поставят много деца в условия, водещи до повишен риск от отпадане от училище. В резултат на финансовите и икономически затруднения много деца са принудени да помагат на

семействата си, което води до нарушаване на участието им в учебния процес. Голям е делът на семействата, които работят в чужбина, като децата са оставени да живеят с баби и дядовци или други роднини, които не контролират ефективно или не насърчават участието на децата в образователната система.

Б: Социални причини

Свързват се с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликти, напрежение и кризи в семейството, отрицателно въздействие на домашната среда, функционална неграмотност или ниско образование на родителите, непълни семейства, деца и ученици в риск от извършване на противообществени прояви, ученици с поведение, което е трудно или е в конфликт със закона, домашно насилие, незачитане правото на избор на децата, налагането на строги наказания. Съществено влияние, свързано с преждевременно напускане на училище, биха могли да имат и рисковите неформални групи или приятелската среда на децата и младежите.

В: Образователни причини

Обхващат широк кръг проблеми: трудности в усвояването на учебното съдържание, слабости в методиката на преподаване и в организацията на обучението. Образователните причини са свързани и с начина на оценяване, квалификацията на учителите, навиците за учене, негативни нагласи на участниците в образователния процес и липсата на мотивация, качеството на учебниците. Големият брой отсъствия, липсата на достатъчно ефективна система за контрол върху начина на воденето и отчитането им, влошената дисциплина, насилието и агресията в училище, ниските образователни резултати са също вътрешни за училищните процеси. Взаимоотношенията в детската градина и училището, неразвитото кариерно ориентиране и консултиране, неподходящият избор на училище и непривлекателността на професионалното образование и обучение са също сред важните образователни причини за преждевременното напускане на училище. Недостатъчно ефективно се използва потенциалът на учителите, педагогическите съветници и училищните психолози при оказването на психолого-педагогическа подкрепа в превенцията за напускане на училище.

Г: Етнокултурни причини

Етнокултурното многообразие в съвременната българска образователна система се изразява в специфичните етнически, религиозни и езикови измерения. Силно действащите вътрешно групови норми и натискът на етнокултурните традиции сред уязвими етнически общности и групи предопределят специфичните причини за преждевременното напускане на училище: отсъствие на познавателна мотивация, ниска степен на готовност за училище, липсва мотивация на родителите за получаване на образование от децата им и др. Проучвания и анализи показват, че равнището на записване във всички степени на образование при ромите е много по-ниско в сравнение с всички останали малцинствени групи. Според данни от преброяването през 2011 г. в съвкупността на децата в задължителна училищна възраст (от 7 до 15 години) децата от ромски произход, непосещаващи училище, са 23,2%, децата от турски произход - 11,9%, етническите българи - 5,6% .

Д: Институционални причини

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

Е: Причини, свързани със здравния статус

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

4. Финансови ресурси за намаляване на преждевременното напускане на училище

В рамките на Национална програма „За по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст“ (2007-2010 г.) е осигурено държавно финансиране за: закуска и мляко/чай на всеки ученик в I - IV клас и за децата в подготвителните групи и класове. Националната програма „С грижа за всеки ученик“ осигурява обучение по български език за деца от подготвителните групи и за ученици от началния и прогимназиалния етап, които срещат затруднения, като предотвратява изоставането, преди това да е повлияло на образователните резултати .

5. Физическата среда и преждевременното напускане на училище

Регионалните политики за развитие на мрежата от детски градини и училища гарантират равния достъп до образование на всички деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Осигуряването на достъпна среда и подходящи условия за обучение, включително и чрез средишните училища, пряко кореспондира с целите за намаляване дела на преждеременно напусналите.

6. Други мерки за превенция и за намаляване на преждевременното напускане на училище

В училището се прилагат мерки за превенция и преодоляване на отсъствията и на ранното напускане на системата като: изготвяне на план за действие в зависимост от конкретните условия и отделния случай на всеки ученик; ефективно провеждане на консултациите и допълнителните занимания с децата и учениците, своевременно информиране на родителите за отсъствията и за успеха на учениците и провеждане на

съвместни дейности с родителите; активизиране на ученическото самоуправление и включване на учениците в занимания по интереси и др.

7. Ключови мерки за превенция на преждевременно напускане на училище

7.1. Осигуряване на позитивна образователна среда - училищен климат, атмосфера на взаимоотношения, управление. Позитивната образователна среда е свързана с ясно дефиниране на правата, задълженията и отговорностите на участниците в образователния процес за осигуряване на условия за образование, благоприятстващо развитието на личността на всяко дете и ученик.

7.2. Повишаване качеството на образованието като предпоставка за развитие на личността на всяко дете и ученик и предотвратяване на преждевременното напускане на училище В това отношение следва да се постави акцент върху:

- оценяване, установяващо резултати и осигуряващо обратна връзка, за поддържане и стимулиране на мотивацията за учене, както и мониторинг на качеството на образователния процес;
- прилагане на съвременни подходи на преподаване, съобразени с индивидуалността на детето и ученика като партньор в образователния процес;
- задължителна квалификация на педагогическите специалисти, насочена към идентифициране и справяне със случаите на риск от преждевременно напускане на училище;
- развиване и популяризиране на нови форми на обучение;
- формиране на нагласа за учене през целия живот от най-ранна възраст.

7.3. Осигуряване на достъп до образование и повишаване на качеството на образованието за децата и учениците от уязвими етнически общности

7.4. Достъп до качествено образование за деца и ученици със специални образователни потребности

7.5. Повишаване участието и ангажираността на родителите

7.6. Повишаване привлекателността на класното ръководство и ролята на класния ръководител за индивидуално консултиране;

- работа по развитие на класа като екип;
- провеждане на консултации и своевременно намеса при поведение, изискващо намеса;
- изграждане и прилагане на практиката „ученици-наставници“ за функциониране на сплотена училищна общност, основана на екипна работа, взаимна подкрепа и солидарност;
- ангажиране на ученическия съвет с дейности за интервенция при преждевременно напускане на училище.

7.7. Кариерно ориентиране и консултиране

7.8. Подкрепа за развитието на децата и учениците

- развитие на ученическото самоуправление чрез ученическия съвет с подкрепа от училището и от органите на местно самоуправление;
- въвеждане на съвременни подходи за управление на дисциплината за преодоляване на фрагментарността в това отношение.

7.9. Прилагане на системи за ранно предупреждение

След идентифициране на децата и учениците, застрашени от преждевременно напускане на училище и причините за това, следва да се прилагат конкретни мерки за всеки застрашен, като:

- работа със семейството му;
- насочване за работа с психолог, младежки или социален работник, препоръка за включване в полуинтернатна група или целодневна организация на учебния ден и др.;
- допълнителни занимания/консултации, насочване към дейности по интереси;
- мотивиране за продължаване на образованието в следваща степен или за придобиване на професионална квалификация.

7.10. Развитие на занимания по интереси